

A close-up photograph of a baby with light brown hair and bright blue eyes, smiling broadly. The baby is wearing a light blue patterned shirt and is holding a grey stuffed animal. The baby is sitting inside a wooden toy box. The background is a warm, out-of-focus indoor setting.

vroeg

Meer doen met
Integrale Vroeghulp

Zorg aan jonge kind nog

lang niet volmaakt

Binnen de jeugdzorg is er, ondanks hoopgevende ontwikkelingen, nog veel te weinig aandacht voor het vroegtijdig herkennen en erkennen van problematiek van kinderen. Maar ook als de diagnose gesteld is, hapert er nog van alles. Er dient met name meer oog en oor te komen voor de organisatorische en emotionele aspecten rond de zorg aan het jonge kind.

Lieke van der Meulen

Krijgen jonge kinderen wel de zorg die ze nodig hebben? Dat is maar de vraag, zeker sinds de AWBZ in het gemeentelijk sociaal domein terecht is gekomen. Niet voor niets heeft leder(in) eerder dit jaar het stuk 'Zwartboek: ouders aan het woord - Jouw kind heeft een beperking, waar loop je tegenaan?' uitgebracht. Uit de vele ervaringsverhalen van ouders met kinderen met een beperking, chronische aandoeningen en ontwikkelingsstoornissen blijkt dat expertise aan de voorkant slecht geregeld is, dat een goede ketenaanpak ontbreekt en dat ouders zich te weinig gesteund voelen. Hier zit dus zowel een technische kant, maar ook een emotionele kant aan. Samengevat komt het zwartboek als het gaat om het jonge kind tot de volgende bevindingen:

1. Toegang tot zorg en ondersteuning is onvoldoende;
2. Problemen worden niet herkend als beperking, stoornis of aandoening;
3. Moeite met vinden van een goede onderwijsplek;
4. Frustratie, machteloosheid en overbelasting bij gezinnen;

5. Gebrek aan expertise bij gemeentelijke waardoor maatwerk ontbreekt en kosten voorop staan.

Laagdrempelig, vroeg en snel

Laten we het eerst hebben over de technische kant. Hoe zorg je er nu voor dat de problematiek van kinderen zo snel mogelijk wordt herkend en erkend en gediagnosticeerd? Integrale Vroeghulp (IVH) doet dit door goede schakels te leggen tussen vroegsignalering, integrale diagnostiek, gezinsondersteuning en de afstemming van onderwijs en zorg. Hierdoor hebben jonge kinderen met (meervoudige) ontwikkelings- en/of gedragsvragen en hun ouders snel toegang tot de juiste diagnostiek met daarop volgend passende zorg en passend onderwijs. Over de jaren heen kijken verschillende professionals naar de kinderen. Bij kinderen met meervoudige ontwikkelings- of gedragsvragen is een multidisciplinair overleg met professionals essentieel voor het bepalen van de juiste zorgroute. Een coördinator speelt - als ketenregisseur van het integrale vroeghulp-netwerk - een centrale rol.

Herkenbaar coördinatiepunt

De meerwaarde van deze aanpak komt goed naar voren als het gaat om cerebrale parese (CP), het thema van deze editie van Vakblad Vroeg. CP komt in de meeste gevallen, met uitzondering van vroeggeboortes, rond de leeftijd van anderhalf jaar aan het licht nadat ouders aan de bel hebben getrokken. Die ouder-

Foto: NCJ

tiek en passende zorg. In veel gemeenten - helaas nog lang niet in alle - biedt IVH dan een herkenbaar coördinatiepunt.

Ria van Tienhoven, coördinator IVH in Zeeland, vertelt: "Net als veel andere kinderen zijn er kinderen met CP die door ons worden begeleid. Voor CP werken wij nauw samen met

goeie momenten weet door te vragen. Kortom, iemand die voor het gezin klaar staat. Deze steun kan onder meer door langdurige trajectbegeleiding en gezinsbegeleiding worden geboden. Een trajectbegeleider binnen IVH is het luisterend oor en heeft het overzicht wat je als ouder allemaal moet regelen. Dat scheelt een heel stuk, zeker als het gezin steeds met

'Vooral puzzelende ouders hebben behoefte aan juiste diagnostiek en passende zorg'

de revalidatiegeneeskunde. In alle drie de IVH-teams zit een revalidatiearts. Door de korte lijnen kunnen hulpmiddelen, bijvoorbeeld aangepaste schoenen en spalken, sneller geregeld worden.

Bij de revalidatie in Goes en in Zeeuws-Vlaanderen is een Therapeutische Ontwikkelingsgroep waar regelmatig kinderen vanuit de IVH naar toe gaan. En er is een organisatie 'Lentekind'. Daar wordt iedere dag met de kinderen met veel plezier het 'Lentekind spel- en bewegingsprogramma' gedaan. Het programma bij de kinderen/jongvolwassenen met een ernstig meervoudige beperking bestaat uit het zachtjes losmaken van het hele lichaam door massage. Tijdens de massage wordt contact gemaakt met het kind. Daarna worden bewegingsoefeningen gedaan."

Trajectbegeleiding

Naast deze organisatorische zaken is het van belang dat ouders zich emotioneel gesteund voelen. Op dit moment heerst er juist op dit punt vaak frustratie, machteloosheid en overbelasting bij gezinnen. Ouders verlangen naar begrip voor de situatie, iemand die luistert, spart en discussieert met hen. Iemand die op de

verschillende instanties in het zorgtraject te maken krijgt.

Hoofd en hart

Indien we de juiste passende zorg willen bieden, is het goed om aandacht te hebben voor de organisatorische en emotionele kant. Het is van belang dat je als professional niet alleen met het hoofd werkt en denkt, maar ook met het hart. Met IVH is hier al jarenlange ervaring opgedaan. Laten we niet het wiel opnieuw uitvinden en ervoor zorgen dat deze expertise behouden blijft.

Meer weten?

IVH is een partnerorganisatie, met daarin vertegenwoordigd: NCJ, Nji, MEE NL, VGN, VNG, Ieder(in), Sociaal Werk Nederland, PO Raad / Lecso. De landelijke coördinatie wordt uitgevoerd door het Nederlands Centrum Jeugdgezondheidszorg (NCJ). Meer weten? Neem contact op via info@integralevroeghulp.nl. ●

auteursinformatie

Lieke van der Meulen is landelijk adviseur IVH (www.integralevroeghulp.pleio.nl).

alertheid kan door gericht advies versterkt worden. Minder bekend is dat de eerste signalen al vanaf acht maanden merkbaar zijn. Naast het niet goed kunnen controleren van de spieren, zijn er vaak ook nog andere signalen, zoals gebalde vuistjes. Juist wanneer ouders aan het puzzelen zijn, is het van groot belang dat zij toegang krijgen tot de juiste diagnos-

Veerkracht is het nieuwe kader van denken in het gedecentraliseerde zorgstelsel. Helaas versterken we nog lang niet altijd de veerkracht bij alle kinderen. Het inzetten van een multidisciplinair netwerk kan soelaas bieden, maar is te vaak nog een vergeten recept voor gezinsondersteuning.

Lieke van der Meulen

Vroegtijdig

veerkracht versterken

Veerkracht is niet iets waarmee men geboren wordt of 'heeft' dan wel 'niet heeft': het is geen karaktereigenschap van een individu. Dit houdt in dat veerkracht ontwikkeld kan worden, door zowel jonge kinderen als hun ouders. De Belie en Van Hove (2003) definiëren veerkracht treffend:

Veerkracht is de mogelijkheid om met stress en moeilijke levensomstandigheden om te gaan op een wijze waarop de ontwikkeling van zelfvertrouwen en sociale competentie bevordert wordt.

Veerkracht heeft dus te maken met wat ouders aankunnen en wat ze rond de zorgen om hun kind meemaken. Beide aspecten verdienen binnen de jeugdhulpverlening aandacht. Te meer daar we door hier rekening mee te houden het hulpaanbod kunnen verbeteren.

Drie onderdelen

Het begrip veerkracht bestaat uit de onderdelen 'ik heb', 'ik ben' en 'ik kan'. Onder 'ik heb' worden de externe factoren verstaan, zoals hulpmiddelen en ondersteuning van buitenaf. Onder 'ik ben' vallen de interne factoren, waaronder iemands persoonlijke capaciteiten, terwijl het onderdeel 'ik kan' de interpersoonlijke en sociale vaardigheden omvat. Een combinatie van deze drie factoren bepaalt de mate van veerkracht.

Hobbels

Veerkracht levert een nieuw kader voor hoe we kinderen en hun families kunnen benaderen. Een trend die we terugzien door het land heen en ook is terug te vinden in de decentralisatie van de zorg. Hoewel dit een goede trend is, is het van belang de balans te

blijven vinden tussen enerzijds veerkracht en anderzijds het probleemoplossend vermogen van ouders. Zo geeft Kees Bakker in zijn artikel 'Jeugdzorg kan nog altijd stukken beter' (zie socialevraagstukken.nl) terecht aan dat er soms te veel nadruk wordt gelegd op dat eigen

probleemoplossend vermogen. Daarnaast zijn er veel klachten van cliëntorganisaties over het gebrek aan passende, gespecialiseerde hulp bij zwaardere en complexe problematiek. Bakker constateert dat de wegen naar de juiste hulp nog moeilijk en lang zijn, met te weinig mogelijkheden voor maatwerk. Daar komt bij dat sinds enkele jaren moeizaam functionerende wijkteams als toegang dienen naar specialistische hulp met vaak op de weg hiernaartoe veel wisselingen van hulpverleners en instanties. En als het dan gelukt is, zijn er weer lange wachtlijsten voordat daadwerkelijk een begin wordt gemaakt met de noodzakelijke specialistische hulp.

Bakker is overigens niet de enige die dit opmerkt. In het 'Zwartboek: ouders aan het woord - Jouw kind heeft een beperking, waar loop je tegenaan?' van Leder(in)', komt dit eveneens dui-

Over Integrale Vroeghulp

Integrale Vroeghulp is een partnerorganisatie, met daarin vertegenwoordigd: NCJ, Nji, MEE NL, VGN, VNG, Leder(in), Sociaal Werk Nederland, PO Raad / Lecso. De landelijke kennis van Integrale Vroeghulp wordt geborgd door het Nederlands Centrum Jeugdgezondheidszorg (NCJ). Kijk voor meer informatie op integralevroeghulp.pleio.nl of neem contact op met het landelijk team via info@integralevroeghulp.nl.

delijk naar voren. Uit de vele ervaringsverhalen van ouders met kinderen met een beperking, chronische aandoeningen of ontwikkelingsstoornis blijkt dat kinderen vaak niet de passende zorg krijgen die zij nodig hebben.

Multidisciplinaire aanpak

Om kinderen veerkrachtiger en weerbaarder te maken, verdienen alle facetten van veerkracht serieuze aandacht.

Vergeten recept

Frank Bluimincq, directeur Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN), breekt in dit verband een lans voor het beter benutten van de netwerken Integrale Vroeghulp. Hij bestempelt de netwerken zelfs als een vergeten recept voor gezinsondersteuning. Integrale Vroeghulp (zie kader) bundelt kennis en ervaring van alle professionals binnen de keten van zorg

'Zorgintensieve kinderen krijgen te vaak niet de hulp die zij nodig hebben'

Als ouders zorgen hebben over de ontwikkeling van hun kind, is begeleiding door een gespecialiseerde trajectbegeleider, met inbegrip van een gesprek met een multidisciplinair team, van grote meerwaarde bij het vinden van passende hulp. Hetzelfde geldt voor de volgende logische stap, namelijk het inrichten van een (specialistisch) integraal netwerk rondom het jonge kind dat begrip toont en een luisterend oor biedt. Een multidisciplinair netwerk met de beste experts die meekijken om zicht te krijgen op de behoeften van het kind en de ouders. Een netwerk dat bovendien – zo nodig langdurig – ondersteuning kan bieden in de zoektocht naar steeds weer de juiste hulp voor de beste kansen van het jonge kind.

en onderwijs die werken met kinderen van 0 tot 7 jaar met (mogelijk) meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen en hun ouders. Het is een netwerk zonder bureaucratische belemmeringen bij de toegang tot de juiste hulp. Een netwerk met aandacht voor het complete kind, zodat alle kinderen veerkrachtig kunnen zijn. ●

auteursinformatie

Lieke van der Meulen is landelijk adviseur IVH (lvandermeulen@ncj.nl).

¹ Eva Kuiper en Fredrike Bannink (2012)

Meer doen met vroege

behandeltrajecten

Naar schatting

kampt circa 3%

van alle 0 tot 7 jarigen met

(mogelijk) meervoudige ont-

wikkelings- of gedragsproble-

matiek. Een combinatie komt ook veelvuldig voor. Integrale Vroeghulp biedt concrete

handvatten om deze kinderen al vanaf jonge leeftijd adequaat te begeleiden. Helaas

wordt in de praktijk de meerwaarde van een vroeg behandeltraject nog te weinig benut.

Lieke van der Meulen

Integrale Vroeghulp bundelt deskundigheid op het gebied van (ortho)pedagogiek, gedragskunde, fysiotherapie, logopedie, revalidatie, kindergeneeskunde en ouderschap. Veelal is de multidisciplinaire deskundigheid slechts een beperkte periode nodig, maar dan wel in een vroeg stadium. Trajectbegeleiding kan vervolgens intensievere hulp op termijn voorkomen.

Niet ingeburgerd

Op zich prachtig natuurlijk, maar vooralsnog is deze aanpak in slechts enkele tientallen gemeenten ingeburgerd. Natuurlijk zijn er tegenwoordig wijkteams, maar daarin is de specifieke deskundigheid die nodig is voor Integrale Vroeghulp meestal niet volledig terug te vinden. Hetzelfde geldt voor jeugdteams, organisaties op het gebied van de jeugdgezondheidszorg of centra voor jeugd en gezin (CJG's). Dit manco uit zich ook in cijfers. Ten aanzien van enkelvoudige problematiek gaat het redelijk goed: 90% van de gemeenten heeft zicht op de invulling van ondersteuning van de kinderen die dit betreft. Maar de cijfers

over meervoudige problematiek zijn schokkend: maar liefst 59% van de gemeenten heeft géén zicht op de invulling van de ondersteuning aan deze doelgroep. Juist voor deze gemeenten is het van belang om in te zetten op Integrale Vroeghulp.

Dubbele winst

Grotere gemeenten kunnen Integrale Vroeghulp zelf organiseren. In kleinere gemeenten is het logischer om hier gezamenlijk vorm te geven. Altijd op een manier die past bij de lokale situatie(s). Is het lokale schaalniveau te klein, dan kan regionale samenwerking op dit gebied uitkomst bieden.

De winst van de aanpak is tweeledig. Het belangrijkste is dat kwetsbare jonge kinderen en hun ouders in een vroeg stadium de juiste hulp krijgen aangereikt. Hierdoor verloopt de ontwikkeling veel soepeler. Maar er is ook maatschappelijke winst. Gebruik maken van Integrale Vroeghulp is niet gratis, maar valt in het niet bij de grote risico's op zowel maatschappelijke als financieel gebied indien een

hulpproces te laat of verkeerd op gang komt. Of in de woorden van de nieuwe voorzitter van het landelijk platform Integrale Vroeghulp, Cees van den Bos, wethouder gemeente Schouwen-Duiveland: "Een goede jeugd gaat een leven lang mee!" Daarom verdient Integrale Vroeghulp een herkenbare plaats binnen de zorgstructuren van gemeenten.

Meer weten?

Wilt u weten hoe u Integrale Vroeghulp kunt (her)positioneren in uw gemeente? Ga dan naar integralevroeghulp.nl. Naast veel inhoudelijke informatie, waaronder de infosheet 'Stappenplan voor gemeenten - goede zorg aan het jonge kind', bevat de site een praktische toolkit. ●

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Synergie in onderwijs-

en zorgbehoefte

Alle ouders vinden de overgang van hun kind dat naar school gaat spannend. Dit geldt des te meer wanneer er sprake is van ontwikkel- of gedragsproblemen. Integrale Vroeghulp helpt bij het maken van een juiste schoolkeuze die is afgestemd op de zorgbehoefte.

Lieke van der Meulen

Sinds 1 augustus 2014 is de Wet Passend Onderwijs van kracht, waarin is geregeld dat alle kinderen een plek krijgen op een school die past bij hun kwaliteiten en mogelijkheden. Ook als zij extra ondersteuning nodig hebben. De samenwerkingsverbanden tussen de scholen in dezelfde regio maken afspraken over mogelijke ondersteuning, afgestemd op het beleidsplan betreffende jeugdhulp in de gemeenten. Op papier klinkt dit als een ideaalplaatje, maar de praktijk is weerbarstig. Het versnellen en bestendigen van de samenwerking tussen onderwijs, zorg en jeugd verdient veel meer aandacht. Ontschotting vormt hiervoor het sleutelwoord: jeugdhulpverleners en leerkrachten moeten nauwer samenwerken.

Samenwerking

Integrale Vroeghulp is een effectieve werkwijze om (mogelijk) meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsbijzonder-

heden vroegtijdig bij jonge kinderen te signaleren en te behandelen. Wanneer de kinderopvang en scholen samenwerken met de netwerken van Integrale Vroeghulp, kan dit ouders helpen de juiste keuze te maken. Cruciaal hierbij is een warme overdracht tussen de casemanager van Integrale Vroeghulp, de vaste contactpersoon voor het gezin, en de leerkracht of intern begeleider. Zo kunnen kinderopvang en scholen een goede inschatting maken van de passende begeleiding en of zij die kunnen bieden. Bijkomend voordeel is dat via het contact met de casemanager direct helder is welke andere instellingen betrokken zijn bij de zorg voor het kind.

Regierol

Om vervolgens de samenwerking tussen diverse betrokken organisaties goed te laten verlopen, is het van belang dat iemand vanuit Integrale Vroeghulp hierin de regie neemt, ook om de continuïteit van het hulpaan-

bod te waarborgen. Een dergelijke samenwerking kan ervoor zorgen dat het kind zijn of haar weg vindt binnen het onderwijs. Bijkomend voordeel is dat deze aanpak schoolwisselingen, die veelal nadelig uitpakken, kan voorkomen. Via deze weg wordt immers direct adequaat op de onderwijs-zorgbehoefte ingestoken. Dat is zowel prettig voor kind en ouders als voor de leerkracht! ●

Meer informatie?

Kijk voor meer informatie op www.integralevroeghulp.nl.

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Early Life Stress kan op latere leeftijd zorgen voor serieuze gezondheidsproblemen zoals hart- en vaatziekten, burn-out, depressie, diabetes en verslaving. Wat zijn handvatten om dergelijke gevolgen te voorkomen?

Lieke van der Meulen en Ellen-Joan Wessels

Investeer in tijdig

beïnvloeden Early Life Stress

Meerdere factoren kunnen stress opleveren bij jonge kinderen, zoals gepest worden, verwaarlozing, kindermishandeling, armoede of een echtscheiding. Komt dit tijdens het opgroeien frequent voor of houdt dit lang aan, dan wordt er gesproken van Early Life Stress: een intensief samenspel van stressor, persoonlijk stresspatroon en sociale omgeving. Ernst, aard, duur en chroniciteit spelen hierbij een rol, evenals het functioneren van het persoonlijk stressnetwerk, eerdere ervaringen en genetische aanleg. Een derde factor is gebrek aan sensitiviteit en responsiviteit van ouders en andere, voor een kind belangrijke mensen.

Inspelen op samenspel

Door in te spelen op dit samenspel van stressfactoren, kun je Early Life Stress beïnvloeden: door de oorzaak weg te nemen, het kind te versterken of te zorgen voor een sensitieve en responsieve omgeving.

Preventie van Early Life Stress vraagt van kinderen dat zij leren omgaan met uitdagingen en bedreigingen. Hoe meer kinderen door hun omgeving gestimuleerd en gesteund worden om situaties aan te pakken en op te lossen, hoe meer gelegenheid zij krijgen hun veerkracht te ontwikkelen en hun zelfvertrouwen op te bouwen. Dit vraagt van alle volwassenen in de directe omgeving van een kind sensi-

tiviteit, de vaardigheid om signalen van het kind snel op te merken, deze signalen juist te interpreteren en direct en adequaat hierop te reageren. De basis hiervoor begint al in een veilige gehechtheidsrelatie.

Kinderen met (mogelijk) meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen zullen daarnaast ondersteund moeten worden in het versterken van hun sociaal-emotionele vaardigheden. Te meer daar de extra zorg die deze kinderen behoeven vaak leidt tot onrust en stress bij de ouders, wat weer invloed heeft op het evenwicht binnen het gezin. Het versterken van de veerkracht en het creëren van een sensitieve responsieve omgeving is dan belangrijk om weer een balans te vinden. Mentaliseren - het vermogen van mensen om zichzelf en anderen te kunnen begrijpen door innerlijke gedachten, gevoelens en verlangens te leren verwoorden - helpt hierbij.

Ondersteuning

Als ouders zorgen hebben over de ontwikkeling van hun kind, dan kunnen zij zich melden bij een herkenbaar integraal netwerk. Integrale Vroeghulp heeft op dit gebied haar sporen inmiddels verdiend. Een gespecialiseerde trajectbegeleider gaat in op vragen van de ouders en beslist samen met hen over het vervolgetraject. Bij meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen wordt een multidisciplinair team

geconsulteerd. Dit team adviseert de ouders en stelt samen met hen een plan van aanpak op. De trajectbegeleider ondersteunt bij de snelle realisatie van de hulp en onderhoudt contact met de ouders en de hulpverleners die bij het kind betrokken zijn. Zo krijgt het gezin passende hulp om de gezinsbalans te ondersteunen en Early Life Stress te helpen voorkomen. ●

Kijk voor meer informatie op ncj.nl/themadossiers/earlylifestress/ en op integralevroeghulp.nl.

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp; Ellen-Joan Wessels (ejwessels@ncj.nl) is landelijk adviseur voor het themadossier Early Life Stress.

'Hoera, een kindje.' Dat is bij de meeste mensen de eerste gedachte wanneer er nieuw leven op komst is. Maar wat als er mogelijk sprake is van meervoudige ontwikkelings- of gedragsproblemen?

Lieke van der Meulen

Werken aan

optimale ontwikkelkansen

Vader of moeder worden is een grote verandering in een mensenleven. De een ervaart een roze wolk, de ander een grijze, of alles daar tussenin. En naast de beleving van het 'ouder' worden, zijn er allerlei nieuwe gedachten. Zal mijn kind gelukkig worden? Welk beroep laat zijn/haar hart sneller kloppen? En zal er een grote liefde verschijnen? Allerlei gedachten over de toekomst, vergezeld met een immens verantwoordelijkheidsgevoel, zorgen, blijheid en hoop.

Niets is meer normaal

Je prettig voelen in het ouderschap is belangrijk voor het gezond en veilig opgroeien van kinderen. Onder ouderschap verstaan we het welzijn van de ouder, het opvoedvertrouwen en de ouderschapsbeleving. Ouders zijn eindverantwoordelijk en willen in principe het beste voor hun kind en dit maakt hen kwetsbaar.

Op het moment dat een kind zich 'anders' ontwikkelt of gedraagt en er mogelijk meervoudige ontwikkelings-

en/of gedragsvragen zijn, verandert er nog veel meer in de beleving van ouderschap en het leven van de jonge ouder. Niet alleen het toekomstbeeld van het kind verandert, maar ook van de ouder en het hele gezin. Niets is meer normaal. Dit wordt ook wel 'toekomstroof' of 'levend verlies' genoemd. Elke ouder gaat anders om met verlies. Naast het belang van passende ondersteuning voor het jonge kind is professionele begeleiding aan de ouder essentieel.

Multidisciplinaire aanpak

Ongeveer 3% van alle jonge kinderen (0-7 jaar) in Nederland heeft meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen. Om hen optimale ontwikkelkansen te bieden, zwaardere zorg te voorkomen én ouders passend te begeleiden, bestaat de werkwijze 'Integrale Vroeghulp'. Hierbij wordt een gezin lokaal en multidisciplinair ondersteund. Omdat het kind nog erg jong is, is de invloed van de ouders en het gezin groot. Het multidiscipli-

naire team is daarom bekend met systemische principes.

De professionals van Integrale Vroeghulp zijn er dus voor het kind én de ouders. Daarbij staat ook het acceptatieproces, ofwel de onderkenning dat hun kind ontwikkelings- en/of gedragsvragen heeft, voor ouders centraal. Dit vraagt om kennis van verlieservaringen en rouw en de expertise om ouders te ondersteunen in dit proces. Integrale Vroeghulp is winst bij een groot verlies! ●

Kijk voor meer informatie op: integralevroeghulp.nl/ncj.nl/thema-dossiers/ouderschap

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Voorkom taalzorgen

Veel peuters en kleuters hebben problemen met taal en daardoor een verhoogd risico op sociale, emotionele-, gedrags- en leesproblemen. Vroege signalering maakt eerdere diagnose en behandeling mogelijk. Hiermee zijn veel problemen te voorkomen.

Lieke van der Meulen

met praten

Taalproblemen kunnen op zichzelf staand voorkomen, maar gaan vaak samen met gehoorverlies, lage intelligentie of afwijkingen aan het spraakorgaan. Dat maakt het herkennen niet altijd eenvoudig. Om erachter te komen welke factoren precies een rol spelen, is het van belang dat een multidisciplinair team naar de totale ontwikkeling van het kind kijkt. De 'Integrale Vroeghulp'-teams werken vanuit deze invalshoek. Hiervan zijn onder meer de jeugdarts of jeugdverpleegkundige van het consultatiebureau partner.

Belangrijk, want zij zien de kinderen en hun ouders regelmatig. Dit stelt hen in staat om een spraak-/taalprobleem vroegtijdig te herkennen. Bij twijfel kunnen zij tijdig in actie komen en doorverwijzen naar de juiste hulp.

Richtlijn

Om een taalontwikkelingsstoornis (TOS) of taalontwikkelingsachterstand (TOA) te herkennen, maken JGZ-professionals gebruik van de JGZ-richtlijn 'Taalontwikkeling'. Deze richtlijn biedt informatie over de normale taalontwikkeling, inzicht in mogelijke problemen en een overzicht van risico- en beschermende factoren. Daarnaast geeft de richtlijn professionals handvaten om kinderen met een achterstand of stoornis te begeleiden, met inbegrip

van tips om ouders goed te ondersteunen bij het volgen en stimuleren van de taalontwikkeling van hun kind. Het is vooral van belang om van kleine baby af aan met je kind te praten. Dit stimuleert het leren van taal en is ook nog eens goed voor de band tussen ouder en kind. Zo help je hen niet alleen met de taalontwikkeling, maar ook op sociaal en emotioneel gebied.

Multidisciplinair

De multidisciplinaire kijk, die ook vanuit de richtlijn wordt geadviseerd, moet wel worden aangeboden in een gemeente. Dit vraagt namelijk specifieke deskundigheid van mensen 'aan de voorkant' van de zorg. Ook is het in het prille leven van een kind essentieel dat ouders aan het roer staan. Als zij zorgen hebben over de ontwikkeling van hun kind, heeft begeleiding door een gespecialiseerde trajectbegeleider meerwaarde. Hetzelfde geldt voor het gesprek met een multidisciplinair team bij het vinden van passende hulp. Integrale Vroeghulp biedt een (specialistisch) integraal netwerk rondom het jonge kind. Dit maakt het mogelijk om snel te schakelen en te evalueren bij veranderingen en vragen. Om goed aan te sluiten bij de behoefte van ouders, is het van belang dat zij zonder een beschikking bij een herkenbaar

coördinatiepunt terecht komen waar expertise is met betrekking tot het jonge kind. Hiervoor is niet alleen laagdrempelige toeleiding nodig, maar ook snelle toegankelijkheid, expertise op het gebied van het jonge kind én passende financiering.

Pilot

Onlangs voerde Stichting Lezen & Schrijven (L&S) en het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid de pilot 'Op weg naar een geletterde generatie' uit. Met de pilot zijn belangrijke stappen gezet op weg naar een samenleving waarin laaggeletterdheid niet langer van generatie op generatie wordt doorgegeven. Door de pilot werd onder meer duidelijk dat naast bewustwording het nodig is om hier op een passende manier daadwerkelijk in te investeren. •

Meer informatie?

Kijk voor meer informatie op www.integralevroeghulp.nl.

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Signaleer verstandelijke beperking vroegtijdig

De meerwaarde van vroeg én integraal interveniëren krijgt binnen de jeugdhulpverlening steeds meer vaste grond onder de voeten. Ook de ondersteuning van een gezin met een licht verstandelijk beperkt of zwakbegaafd kind is gebaat met Integrale Vroeghulp.

Lieke van der Meulen

Het is van belang dat een lichte verstandelijk beperking (LVB) zo snel mogelijk herkend wordt om zo problemen op latere leeftijd te voorkomen. Integrale Vroeghulp kan het werkveld hierin ondersteunen. Dit blijkt ook uit de handreiking '(Vroeg) signalering van een licht verstandelijke beperking (LVB) en zwakbegaafdheid' van het Kenniscentrum LVB. Hierin wordt Integrale Vroeghulp aanbevolen als een gerichte aanpak voor zowel de problematiek als nadere diagnostiek.

Voorkom overvragen

Een LVB kenmerkt zich door achterstanden in het cognitieve functioneren en leerachterstanden; er zijn problemen met bijvoorbeeld het begrijpen van taal, met sociale vaardigheden en met alledaagse praktische vaardigheden. Veel gedragsproblemen en andere aanpassingsproblemen bij deze kinderen lijken voort te komen uit het feit dat zij overvraagd worden. Daardoor lopen ze vaak op hun tenen. Gevolg kan zijn dat ze gedragsproblemen ontwikkelen als uiting van de ervaren frustratie van het niet mee kunnen komen. Vroegtijdige signalering van een LVB/zwakbegaafdheid is dus wenselijk om overvraging en de daaruit voortkomende problemen te voorkomen, door zo veel als mogelijk gepaste ondersteuning te kunnen bieden

en mogelijkheden aan te reiken om de verdere ontwikkeling te bevorderen.

Multidisciplinaire blik

Maar vroegsignalering is niet zo gemakkelijk bij aandoeningen op het vlak van de cognitieve ontwikkeling. De hoofdkenmerken zijn niet altijd zichtbaar, bijvoorbeeld omdat het kind nog erg jong is. Daarom is niet altijd eenduidig vast te stellen wat er aan de hand is als iets niet goed gaat in de ontwikkeling. De gezamenlijke expertise van een wijk- of gebiedsteam of individuele organisatie is dan niet voldoende om in te schatten wat er nodig is aan hulp en ondersteuning.

Een goede beoordeling van de hulpvraag vraagt om een multidisciplinaire aanpak, waarin de context van kind en gezin centraal staat en ouders de regie hebben. Integrale Vroeghulp biedt dit! Middels een multidisciplinair overleg met verschillende disciplines, samen met uitgebreide informatieverzameling, kan tot een compleet beeld en passend advies voor hulp en ondersteuning worden gekomen. Ook bespaart deze werkwijze tijd voor kind, ouder(s) en professionals.

Passende ondersteuning

Met Integrale Vroeghulp kan, na een diagnose, ondersteuning op maat gegeven worden aan het kind en de

ouders. Het is namelijk bekend dat het beloop van het gedrag en het perspectief van het functioneren in de maatschappij bij deze kinderen sterk wordt beïnvloed door de opvoeding, het ouderlijk milieu, aanbod in passende zorg en ondersteuning.

Het multidisciplinaire 'vroeghulpteam' en de trajectbegeleider van Integrale Vroeghulp hebben de passende expertise waarbij het acceptatieproces voor ouders centraal staat. De professionals hebben de vaardigheid om naast de ouder te staan en mee te lopen in het tempo van het gezin. De ouders blijven het gehele traject 'in the lead' en tijdens het begeleidingstraject is het gezin als het ware zelf onderdeel van het team. Empathie, luisteren en goed doorvragen staan voorop. Plus, last but not least, samen met ouders creatief meedenken over passende ondersteuning voor hun kind. ●

Kijk voor meer informatie op: integralevroeghulp.nl

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Heb oog voor voorsprong in ontwikkeling

Net als een ontwikkelingsachterstand is het op jonge leeftijd herkennen van een voorsprong op dit gebied van belang om problemen op latere leeftijd te voorkomen. Integrale Vroeghulp kan hierbij helpen!

Lieke van der Meulen

Het hebben van een ontwikkelingsvoorsprong klinkt wellicht positief, maar niets is minder waar. In de praktijk is het voor deze kinderen vaak op vroege leeftijd al lastig. Zij gedragen zich regelmatig anders dan andere kinderen. Zelfs bij peuters en kleuters kan dit al tot problemen leiden. Hoogbegaafde kinderen hebben bijvoorbeeld vaker slaapproblemen. Ze kunnen hyperactief gedrag vertonen, hebben een sterke wil of vinden het moeilijk om zonder uitleg te gehoorzamen. Daarnaast kunnen ze ongeduldig en intolerant zijn, zowel voor zichzelf als voor anderen. In ernstige gevallen kan dit gedrag zelfs ontwrichtende gevolgen hebben voor een gezin.

Meerdere diagnoses

Helaas is hoogbegaafdheid lastig te definiëren op jonge leeftijd. Het gedrag van deze kinderen wordt niet altijd gezien als kenmerkend voor een ontwikkelingsvoorsprong. Dit leidt dan tot het stellen van andere diagnoses, soms schrikbarend uiteenlopend. Daar komt bij dat vrijwel het gehele spectrum aan problemen en stoornissen zich ook kan voordoen bij hoogbegaafde kinderen, alleen weten zij dit door hun bijzondere kenmerken en strategieën vaak goed te verdoezelen. Kortom: een flinke puzzel.

Gebrek aan aansluiting

Een puzzel die helaas vaak te laat wordt opgelost. De snelle, andere ontwikkeling van kinderen zorgt gere-

geld voor een minder goede aansluiting bij leeftijdgenoten. Dit wordt in de hand gewerkt, omdat deze kinderen vaak zelf aanvoelen dat ze 'anders' zijn. Met als gevolg dat veel hoogbegaafde kinderen zich al op jonge leeftijd ongelukkig en geïsoleerd voelen. Hoogbegaafdheid is bovendien een risicofactor voor psychosociale problemen, zoals gepest worden, eenzaamheid, overgevoeligheid en een zwakke sociaal-emotionele ontwikkeling. Op latere leeftijd kunnen deze factoren weer gemakkelijk leiden tot verveling, perfectionisme (inclusief faalangst), onzekerheid, hyperactiviteit en onderpresteren.

Meepuzzelen

Gezien het voorgaande heeft de jeugdgezondheidszorg de belangrijke taak om hoogbegaafdheid tijdig te signaleren. Ouders en kind kunnen dan voordat er grotere problemen ontstaan, passende zorg en ondersteuning krijgen. In de NCJ-brochure 'Jonge hoogbegaafde kinderen' staan handvatten voor het signaleren en begeleiden van kinderen met hoogbegaafdheid. Maar als professional hoeft je niet alleen te puzzelen. Integrale Vroeghulp kan, net als bij een ontwikkelingsachterstand, ook meedenken bij vragen over een ontwikkelingsvoorsprong.

Meerwaarde is dat er dan vanuit een multidisciplinaire aanpak, waarin de

context van kind en gezin centraal staat, met een brede integrale blik goed naar het kind wordt gekeken. Samen met uitgebreide informatieverzameling kan dan tot een compleet beeld en passend advies voor hulp en ondersteuning worden gekomen. Ook bespaart deze werkwijze tijd voor kind, ouder(s) en professionals.

Het multidisciplinaire 'vroeghulpteam' en de trajectbegeleider bij Integrale Vroeghulp hebben de passende expertise. De professionals hebben daarnaast de vaardigheid om naast de ouder te staan en mee te lopen in het tempo van het kind en de ouders. De ouders blijven het gehele traject 'in the lead'. Sterker nog, tijdens het begeleidingstraject is het gezin als het ware zelf onderdeel van het team. ●

Kijk voor meer informatie op: integralevroeghulp.nl

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Werk preventief aan de voorkant

Multidisciplinair vroeghulp bieden bij een vermoeden van ontwikkelings- en gedragsproblemen heeft ontegenzeggelijk meerwaarde. Dit kan zwaardere zorg verminderen en wellicht zelfs voorkomen. De praktijk wijst uit dat Integrale Vroeghulp werkt. Maar er is meer uit te halen.

Lieke van der Meulen

Met Integrale Vroeghulp is jarenlang kennis opgebouwd in het bieden van vroegtijdige preventieve zorg. Niet alleen vroegsignalering, maar juist het integraal werken en de focus op preventie vormen dé meerwaarde (zie kader). Veel gemeenten onderkennen inmiddels het belang van deze specialistische expertise aan de voorkant van de zorgketen.

Preventie aan de voorkant

Toch is op dit gebied nog een wereld te winnen. De ontwikkelgebieden zoals cognitie, sociaal-emotioneel, motoriek en spraaktaalontwikkeling zijn op jonge leeftijd nog erg in elkaar verweven. Bij zorgen over de ontwikkeling van een kind is het daardoor moeilijk vast te stellen wat er precies aan de hand is. Maar ook wat het kind en ouders nodig hebben, zodat het kind zich zo goed mogelijk kan ontwikkelen.

'Met specialistische expertise aan de voorkant is een wereld te winnen'

Een antwoord op deze complexe, meevoudige ontwikkelvragen vraagt een combinatie van deskundigheid op allerlei gebied. Denk aan (ortho)pedagogiek, fysiotherapie, logopedie, revalidatie, kindergeneeskunde en ouderschap. De multidisciplinaire kennis is slechts in een beperkte periode nodig, maar moet wel in een vroeg stadium beschikbaar zijn. En juist dan hebben ouders van kwetsbare jonge kinderen moeite om de weg naar passende hulp te vinden.

Dat heeft, naast onbekendheid, onder meer te maken met de grote diversiteit aan wijkteams in de gemeenten. Jammer, want het niet tijdig signaleren en aanpakken van de problemen levert grote risico's op. Zo kan de ontwikkeling stagneren en kunnen gedragsproblemen verergeren, met als gevolg dat de kinderen later in zwaardere zorg nodig hebben.

Veelvoudig rendement

Preventie aan de voorkant heeft nog meer voordelen. De ervaring leert namelijk dat vroeghulp bij jonge kinderen dient als een financiële hefboom. Met een beperkte investering wordt een veelvoud aan inzet en samenhang gemobiliseerd binnen en buiten het gemeentelijk domein. Vroege herkenning van wat er aan de hand is voorkomt zo niet alleen een zoektocht van bezorgde ouders, maar ook ernstigere problemen. Dit kan

Kernelementen

Integrale Vroeghulp betekent dat ouders de regie in handen hebben: hun vragen en ondersteuningsbehoeften zijn leidend. Er is voor hen één herkenbaar loket voor expertise jonge kind en vroeghulp, al dan niet gecombineerd met (sociale) wijkteams of JGZ. Dit loket biedt toegang tot passende voorzieningen voor zowel kind als gezin. De werkwijze is in het verlengde van de landelijke richtlijnen JGZ en Jeugdhulp. De wachttijden zijn beperkt, onderzoeken worden niet onnodig herhaald en alle partners maken gebruik van inzichten die in een eerder stadium zijn opgebouwd. Bovendien kennen de partners elkaar en is het duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is.

intensieve hulp op termijn voorkomen. Over de gehele linie maakt deze benadering bovendien de kansen en mogelijkheden voor kinderen om actief deel te nemen aan de maatschappij, zo groot mogelijk. En – niet onbelangrijk – worden de kosten op de langere termijn verlaagd.

De realiteit is echter dat ouders van kinderen met meervoudige ontwikkelings- of gedragsproblemen vaak op menige zorgdeur moeten kloppen voordat er een diagnose of behandelplan volgt. Dit blijkt ook uit de evaluatie van de Jeugdwet.

Regionaal budget

Om deze situatie te veranderen, is het in eerste instantie van belang om een samenhangend plan voor het hele gezin op te stellen. Daarnaast moet de hulp snel en efficiënt worden geboden. Deze twee stappen vragen om een

‘Vroeghulp bij jonge kinderen dient als financiële hefboom’

domeinoverstijgende samenwerking. De benodigde specialismen ontbreken vaak op gemeentelijk niveau. Dit betekent dat er nauwe samenwerking is vereist tussen organisaties en gemeenten. In de praktijk geeft dit weleens frictie.

Daarom roepen wij gemeenten op om gezamenlijk budget vrij te maken voor Integrale Vroeghulp. Het is immers hún verantwoordelijkheid om ook aan de voorkant van de keten invulling te

geven aan de zorg voor het jonge kind. Met een regionaal budget kunnen zij collectief een landelijk dekkend netwerk opzetten. ●

Kijk voor meer informatie op:
integralevroeghulp.nl

auteursinformatie

Lieke van der Meulen
(lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Voorkom langs elkaar heen werken

Samenhang in de ondersteuning aan gezinnen heeft voor iedereen meerwaarde. Dit betekent investeren in samenwerken en afstemmen, ook als je bij verschillende zorg- of welzijnsaanbieders werkt. Wat is hiervoor nodig?

Lieke van der Meulen

Uit eerder onderzoek blijkt zonneklaar dat goede ketensamenwerking loont. Dit leidt tot een hogere cliëntsatisfactie, kwaliteit van leven en efficiency. Kortom, tot betere zorguitkomsten tegen, niet onbelangrijk, lagere of gelijke kosten. Maar dat is theorie en papier is geduldig: het daadwerkelijk van de grond krijgen van ketensamenwerking is complex. Gelukkig zijn er inmiddels meerdere successen te melden, ook binnen de zorg aan jonge kinderen en hun ouders.

Integrale Vroeghulp

Integrale Vroeghulp is een voorbeeld van samenwerking binnen de keten bij kinderen van 0 tot 7 jaar. Het betreft een effectieve werkwijze als er ongerustheid is over (mogelijk) meervoudige ontwikkelingsproblemen. De aanpak richt zich zowel op vroegtijdig signaleren als het bieden van vroeghulp. Ouders kunnen zich met hun zorgen melden bij een herkenbaar integraal netwerk. Een trajectbegeleider gaat in op vragen van de ouders en beslist samen met hen over het vervoltraject. Bij (mogelijk) meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen wordt een multidisciplinair team geconsulteerd. Dit team stelt samen met de ouders een plan van aanpak op. De trajectbegeleider fungeert opnieuw als spin in 't web. Daarnaast zorgt een coördinator in de keten rond het jonge kind ervoor dat de

'Ketenaanpak kan zwaardere zorg verminderen en zelfs voorkomen'

samenwerking tussen de diverse disciplines snel verloopt. Deze gehele ketenaanpak kan zwaardere zorg voor deze kinderen verminderen en zelfs voorkomen.

Autisme Netwerken Nederland

Bij ketens, zoals Integrale Vroeghulp, gaat het om in overleg organiseren van de hulp. Daarnaast bestaat er netwerk-samenwerking, waarbij het leveren van toegevoegde waarde centraal staat. Die kan ook worden geleverd zonder

direct een rol te spelen in de hulpverlening aan een gezin: het bij elkaar brengen van partijen kan dan de meerwaarde zijn. Neem de Autisme Netwerken Nederland. De regionale autismenetwerken maken zich sterk voor een inclusieve samenleving voor mensen met autisme en hun naasten. De professionals van de aangesloten organisaties zijn samen met mensen met autisme gericht op het versterken van hun netwerk. Via ontmoeting ontstaat er verbinding en is er uitwisseling van kennis, ervaringen en good-practices. De coördinatoren van de regionale autismenetwerken vormen een landelijk netwerk. Samen ontwikkelen zij handvatten en delen kennis, co-creëren en inspireren. Eén van de coördinatoren vervult de verbindende en faciliterende rol tussen de netwerken.

Elementen

Samenwerking is dus van groot belang. Maar dit gaat niet vanzelf. Zowel bij Integrale Vroeghulp als bij de Autisme Netwerken Nederland zien we drie belangrijke elementen terugkomen: 1) informele ruimte, 2) bruikbare ondersteunende informatie, en 3) verticale aansturing. Zorg met elkaar, hetzij binnen een keten, hetzij in het netwerk, in goed overleg met de financierder dat deze drie elementen geborgd zijn. Alleen dan kan succesvolle samenwerking blijvend de juiste zorg bieden aan wie dat nodig heeft. ●

Kijk voor meer informatie op: integralevroeghulp.nl en autismenetwerkennederland.nl

auteursinformatie

Lieke van der Meulen (lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Integrale Vroeghulp

AUTISME NETWERKEN NEDERLAND

Organiseer hulp multidisciplinair

Een goede beoordeling van de hulpvraag van een gezin vraagt om een multidisciplinaire aanpak. Daarbij dient de context van kind en gezin centraal te staan met een regierol voor de ouders. De coördinator Integrale Vroeghulp vervult hierin een sleutelrol.

Lieke van der Meulen

Niet bij alle jonge kinderen is eenduidig vast te stellen wat er aan de hand is als iets niet goed gaat in ontwikkeling of gedrag. Hetzelfde geldt voor wat zij nodig hebben aan hulp en ondersteuning. De gezamenlijke expertise van een wijk- of gebiedsteam of individuele organisatie blijkt vaak onvoldoende. Integrale Vroeghulp is dan een effectieve, multidisciplinaire werkwijze, ook om zwaardere zorg te verminderen of zelfs te voorkomen. Tevens bespaart deze werkwijze tijd voor kind, ouder(s) en professionals. Heel belangrijk, want bij jonge kinderen is de ontwikkeling op verschillende gebieden immers sterk verweven.

Essentiële elementen

Ouders hebben de regie. Zij zijn continu geïnformeerd en - wanneer mogelijk - aanwezig bij het multidisciplinaire overleg. Belangrijke succesfactor is dat het team uit meerdere disciplines bestaat. Kernspelers zijn, naast de ouders en/of trajectbegeleiders, een kinder(revalidatie) arts, een jeugdarts, een gedragswetenschapper en een coördinator Integrale Vroeghulp. Afhankelijk van de vragen van ouders of de problematiek van het kind

kunnen aanvullende disciplines deelnemen, zoals paramedici (fysiotherapeut of logopedist), onderwijsdeskundige, kinderneuroloog, psychiater of IMH-specialist. Binnen het team, dat elkaar goed kent, is kennis aanwezig voor optimale doorverwijzing naar specialistische diagnostiek. Hierover en over de samenwerking tussen ketenpartners zijn afspraken gemaakt.

Samen met ouders

Onderzoek* toont aan dat vrijwel alle ouders zelf hun zorgen moesten aankaarten bij ofwel het consultatiebureau of het kinderdagverblijf. Ook bleek dat ouders, zodra hun casus in het multidisciplinaire overleg werd besproken, zich gehoord voelden. Ouders voelden zich betrokken bij de totstandkoming van de diagnose en het adviesplan. Dit gaf hen vertrouwen in de expertise van het team.

De volgende stap is, wederom in samenspraak met ouders, het verwerken van de bevindingen in een adviesplan. Dat beschrijft de inzet die ouders en kind zelf kunnen leveren, de (tijdelijke) ondersteuning die nodig is en de benodigde professionele inzet. Als meerdere disciplines

betrokken zijn, is vanuit het 1-gezin-1-plan-principe een gecoördineerde inzet nodig. Hiervoor kan een trajectbegeleider ingezet worden. Tot slot worden met de ouders afspraken gemaakt over eventuele nazorg en evaluatie van het traject.

Voorwaarde voor succes is wel dat de werkwijze van het multidisciplinair overleg bekend is in de keten rond het jonge kind. Hierover moeten gemeenten en samenwerkingspartners afspraken maken. De wijze van organiseren en de verbinding met wijk- of gebiedsteam en andere partijen kan per lokale situatie verschillen. Is de schaal van een gemeente vrij klein, dan is regionale samenwerking gewenst.

Reflectietool

Voor zorg, welzijn én onderwijs zijn soms wel tientallen professionals bij een gezin betrokken. De 'Reflectietool integrale zorg voor kind en gezin', ontwikkeld door Vilans en Nji, helpt om de zorg zo goed mogelijk te organiseren rond de behoeften van kind en gezin. Ook Integrale Vroeghulp is opgenomen als praktijkvoorbeeld. In de tool vind je:

- (film)portretten van gezinnen die vertellen hoe zij de samenwerking met professionals ervaren en waar zij behoefte aan hebben;
- inspirerende praktijkvoorbeelden;
- tips om zelf mee aan de slag te gaan;
- een mindmap om samen met het gezin alle zorg en ondersteuning in beeld te brengen. ●

Kijk voor meer informatie op:
integralevroeghulp.nl

auteursinformatie

Lieke van der Meulen
(lvandermeulen@ncj.nl) is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

* Ouders tijdig en integraal geholpen? Explorierend onderzoek naar ervaringen van ouders van kinderen met meervoudige ontwikkelings- en/of gedragsvragen op de organisatie en uitvoering van Integrale Vroeghulp

Vroege gezinsondersteuning voorkomt erger

Regelmatig lopen ouders met de zorgen over hun jonge kind van het kastje naar de muur. Een multidisciplinaire aanpak kan dit voorkomen. Integrale Vroeghulp vormt hiertoe de sleutel. Een praktijkcase spreekt boekdelen.

Lieke van der Meulen

Kort na de geboorte van Luuk rijzen er al snel zorgen bij de ouders van deze typische 'huilbaby'. Luuk reageert opvallend angstig op harde geluiden, kookluchtjes, verandering van omgeving en ritme. Lichamelijk ontwikkelt hij zich goed en komt zijn spraak-taalontwikkeling verbluffend snel en uitgebreid op gang. Zijn angstige gedrag wordt echter heviger en slaat steeds vaker om in ontembare driftbuien.

De jeugdarts op het consultatiebureau neemt het verhaal van ouders serieus en verwijst hen door naar Integrale

Vroeghulp. Binnen enkele weken is er een trajectbegeleider aan het gezin verbonden. Zij brengt de hulpvraag in kaart, bewaakt de continuïteit en organiseert samen met de coördinator een bijeenkomst van het multidisciplinair team. Hier komen drie vragen uit voort. Is Luuk hoogbegaafd, is er bij hem sprake van ADHD of heeft Luuk autisme?

Uit psychiatrisch onderzoek komt naar voren dat Luuk een hoog functionerend kind is met een Autisme Spectrum Stoornis. Hij heeft behandeling nodig in een medisch kinderdagverblijf (MKD). De trajectbegeleider is bij het eindge-

sprek aanwezig om ouders te steunen. Met respect en verbondenheid biedt zij de ouders in deze moeilijke tijd steun en houdt het hoofd koel. Ook in de tijd daarna stemt zij de adviezen, diagnoses, (preventieve) ondersteuning en behandelingen op elkaar af.

Op een gegeven moment blijkt Luuk zowel thuis als bij het reguliere kinderdagverblijf nauwelijks meer te handhaven. Het MKD heeft echter een wachtlijst. De trajectbegeleider denkt mee door tussentijdse creatieve oplossingen voor te stellen. Daardoor voelen ouders zich gesteund en hervinden zij hun zelfvertrouwen.

Nog voor zijn vierde verjaardag gaat Luuk naar het MKD. Dat betekent een wereld van verschil. Alles is er voorhanden: in de groep ontwikkelt hij zijn eigenwaarde en sociale vaardigheden, een fysiotherapeut gaat aan de slag met zijn motoriek en de arts houdt zijn voortdurende oortontstekingen in de gaten. Door zijn sociaal emotionele beperking blijft elke nieuwe stap in het leven van Luuk een spannend moment, maar met de hulp van Integrale Vroeghulp is de goede basis gelegd.

Leren van elkaar

Luuk is een voorbeeld van een zoektocht naar deze goede basis. Maar niet in elke gemeente loopt de zoektocht van ouders hetzelfde en niet overal gaat dit gemakkelijk. Uit recent onderzoek blijkt dat van de in totaal 108 onderzochte gemeenten er 71 een aanbod op het gebied van 'vroeghulp' hebben. Opmerkelijk is dat gemeenten vaker investeren in vroegtijdige hulp aan jonge kinderen met ontwikkelings- en gedragsproblemen als een buurgemeente dat al doet. Leren van elkaars goede voorbeelden vormt dan ook een belangrijk onderdeel van de Hervormingsagenda Jeugd die op dit moment wordt vastgesteld. Dit biedt aanknopingspunten om het stimuleren van preventie nog meer op de kaart te zetten. ●

auteursinfo

Lieke van der Meulen is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp.

Borging expertise jonge kind

Integrale Vroeghulp vermindert zwaardere zorg en kan deze zelfs voorkomen. Maar wat is er nodig om deze expertise binnen het sociaal jeugd domein te borgen? Het rapport 'Sterkste Schakels' zet de werkzame elementen op een rij.

Lieke van der Meulen

Integrale Vroeghulp is een effectieve werkwijze voor vroegtijdig onderkennen en preventieve vroeghulp. Het doel is om via een gecombineerde inzet te komen tot een effectieve aanpak van problemen zodat kinderen met ontwikkelingsproblematiek zich optimaal kunnen ontwikkelen. Hierbij wordt een schat aan kennis vergaard over ouderschap en de reguliere ontwikkeling van het jonge kind. Belangrijk is dat dit aan alle ouders tijdens de vroeghulpperiode wordt aangeboden. Daarnaast krijgt het acceptatieproces dat hun kind mogelijk een meervoudig ontwikkelings- of gedragsprobleem heeft, aandacht; dit vraagt om kennis van verlieservaringen en rouw.

Professionele vaardigheden

Maar met de juiste kennis ben je er als professional nog niet. De kracht van Integrale Vroeghulp is de vaardigheid om naast de ouder te staan en mee te lopen in het tempo van het gezin. De ouders blijven het gehele traject 'in the lead' en tijdens het begeleidingstraject is het gezin als het ware zelf onderdeel van het team. Dit vraagt een open en transparante houding, met respect voor de autonomie van ouders. De professional weet te luisteren, door te vragen en creatief mee te denken. Het 'vroeghulpteam' is continu in gesprek met de ouders

Omdat ontwikkelings- en gedragsvragen specifieke deskundigheid op diverse terreinen vragen, is het van belang dat er kan worden samengewerkt in een team met verschillende disciplines. Hierdoor ontstaat overdracht van kennis en ruimte voor elkaars professionele bijdrage. Ondersteunend hierbij is de vaardigheid om op een toegankelijke en begrijpelijke wijze bevindingen in een verslag vast te leggen.

Werkzame elementen

Met deskundige professionals is de eerste stap voor passende ondersteuning gezet. Maar ook deze professionals kunnen het niet alleen. Voor Integrale Vroeghulp is het van belang dat diverse organisaties in de keten rond het jonge kind en gezin samenwerken. Partijen die een belangrijke rol spelen zijn onder andere jeugdgezondheidszorgorganisaties, MEE, kinderrevalidatiecentra en/of ziekenhuizen, jeugdhulpaanbieders, (medische) kinderdagverblijven, kinderdagcentra en onderwijsinstellingen. In de kwalitatieve studie 'Sterkste Schakels' uit 2019 is gekeken naar de werkzame elementen in de samenwerking tussen JGZ, wijkteam en onderwijs. Hierbij lag de nadruk op hoe professionals (uitvoerend niveau) en managers,

bestuurders en beleidsmedewerkers (strategisch niveau) optimaal kunnen samenwerken. Werkzame elementen blijken met name een gezamenlijke visie en doelen, het toebedelen van rollen en verantwoordelijkheden, het hebben van vertrouwen in en respect naar elkaar, goede communicatie, leiderschap en management. Dit alles kan ervoor zorgen dat niet alleen inhoudelijke expertise geborgd is, maar ook het proces waar uitvoering en beleid samenkomen in planning, structuren en procedures.

Mandaat en facilitering

Om op inhoud en proces duurzaam te borgen, is het van belang de inzet van samenwerkende partners te faciliteren in uren en beschikbaarheid. Dit betekent dat zorgaanbieders, jeugdgezondheidszorg en onderwijs bij de gemeentelijke zorginkoop ruimte moeten krijgen om deze bouwstenen uit te voeren. Dit geldt specifiek voor de uitvoering van de drie essentiële elementen: 1) coördinatie ketenzorg jonge kind, 2) multidisciplinair overleg en advies, en 3) trajectbegeleiding. ●

Lange wachttijden meerjarig probleem

Een multidisciplinair hulpaanbod kan voorkomen dat ouders met de zorgen over hun jonge kind van het kastje naar de muur worden gestuurd. Alleen dwarsbomen de alsmaar oplappende wachttijden deze aanpak meer en meer. Het team Aanpak Wachttijden pleit voor structurele systeemoplossingen.

Lieke van der Meulen

Een multidisciplinaire insteek zorgt voor een brede blik. Dit is waar Integrale Vroeghulp voor staat. De praktijk wijst klip en klaar uit dat deze benadering winst betekent voor de ontwikkeling van jonge kinderen met een hulpvraag.

Startpunt vormt vaak de doorverwijzing door een jeugdarts op het consultatiebureau. Binnen enkele weken is er dan een trajectbegeleider aan het betreffende gezin verbonden. Zij brengt de hulpvraag in kaart, bewaakt de continuïteit en organiseert samen met de coördinator een bijeenkomst van het multidisciplinair team. Daarna stemt de trajectbegeleider de adviezen, diagnoses, (preventieve) ondersteuning en behandelingen op elkaar af en houdt

'Inspiratiedocument staat vol met voorbeelden om wachttijden terug te dringen'

een vinger aan de pols bij de ouders. Er moet per slot van rekening veel georganiseerd worden.

Wachttijden

Juist dit laatste is tegenwoordig een steeds grotere uitdaging. De wachttijden zijn momenteel namelijk hoger en hoger aan het oplopen met als gevolg

dat trajectbegeleiders niet altijd binnen enkele weken van start kunnen gaan. Hetzelfde geldt voor de verdere (preventieve) ondersteuning en behandelingen.

Het document 'Wachttijden: wat werkt?' (februari 2023¹) laat zien dat het een meerjarig traject is om de wachttijden weer van maanden naar weken terug te brengen. Het betreft namelijk een systeemprobleem en dit is alleen op te lossen door rekening te houden met alles wat er speelt in een regio.

Inspiratiedocument

'Wachttijden: wat werkt?' is een inspiratiedocument om regio's/gemeenten concreet op weg helpen met het aanpakken van wachttijden. Het staat vol met mooie voorbeelden van succesvolle of veelbelovende initiatieven en methodes uit de praktijk, verdeeld over negen thema's. Het inspiratiedocument geeft drie leidende adviezen:

1. Denk groot, werk klein.
2. Werk stap voor stap, blijf leren van wat goed gaat of beter kan, en voer nooit een verandering door zonder deze in de praktijk te testen.
3. Wees geduldig.

Aan de slag

Prioriteit verdient het aanpakken van de onderliggende oorzaken. Daarbij is het samenwerken aan oplossingen en leren van de praktijk net zo belangrijk als de oplossing zelf. Landelijke én regionale afspraken zijn nodig over onderlinge verantwoordelijkheden en wederzijdse verwachtingen. Door met elkaar aan de slag te gaan kunnen we de kinderen en ouders vervolgens weer op tijd helpen. Je vraagt je wellicht af waar te beginnen? Scan dan de QR-code om eens een kijkje te nemen op de website van het team Aanpak Wachttijden. ●

Lieke van der Meulen is landelijk adviseur Integrale Vroeghulp

1. Geschreven door het team Aanpak Wachttijden van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd.

Hoe vroeger, hoe beter

In Midden-Brabant wordt Integrale Vroeghulp (IVH) al 20 jaar met succes ingezet. “Insteek is het idee dat hoe vroeger een kind de juiste ondersteuning krijgt, hoe beter”, vertelt pedagoge en IVH-coördinator Lindsay van der Lee. “Bijzonder aspect van de aanpak is dat we mét ouders praten in plaats van óver ouders.”

Joëlla Hendriks

Wanneer de ontwikkeling van een kind anders verloopt dan die van leeftijdgenootjes, is het voor ouders niet altijd duidelijk wat er aan de hand is. “Integrale Vroeghulp is een multidisciplinaire werkwijze die kan worden ingezet wanneer ouders zorgen hebben over de ontwikkeling van hun kindje”, vertelt IVH-coördinator Lindsay van der Lee. “Ik kan me heel goed voorstellen, ook als moeder, wat het met je doet als ouder wanneer je zorgen hebt over je kindje en geen idee hebt wat er precies aan de hand is.”

Toekomstbeeld in gedrang

Arts M+G/jeugdgezondheid Marieke Duif-Klessens onderschrijft haar woorden. Zij ziet kinderen vanaf 4 weken oud samen met hun ouders op het consultatiebureau in Drunen. “Over het algemeen komen ouders met een – in hun ogen – gezond kind. Toch signaleren we regelmatig zorgen over de ontwikkeling van het kindje. Dit kan voor ouders erg stressvol zijn. Hun toekomstbeeld over het gezond en gelukkig opgroeien van hun kind dreigt ineens in het gedrang te komen.” Samen met de ouders begint ze ver-

‘Bij Integrale Vroeghulp komen het medische en sociale domein samen’

volgens aan de puzzel om uit te zoeken wat er aan de hand is en wat dit betekent voor het gezin.

Marieke gelooft sterk in de kracht van preventie. “Door vroeg te signaleren en in te grijpen, bied je zowel het kind als de ouders uitzicht.” Daarom is ze sinds januari 2020 kernteamlid van Integrale Vroeghulp. Vanuit haar functie als arts M+G/jeugdgezondheid ondersteunt ze het team vooral met expertise op het sociaal-medische vlak. “In het kernteam van IVH vind ik altijd een laagdrempelige en waardevolle samen-

werkingspartner om te komen tot antwoorden op de vragen waar ouders mee worstelen.”

Zorgvraag staat centraal

De ontwikkelingsgebieden van jonge kinderen zijn onderling vaak met elkaar verweven. Dat maakt diagnosticeren lastig. Te meer daar het in veel gemeenten lang niet altijd duidelijk is waar het gezin het beste kan aankloppen om het probleem op te lossen. Dit geldt echter niet voor Midden-Brabant. Hier kunnen ouders, samen met hun kind en eventuele broertjes, zusjes en andere verzorgers, terecht bij Integrale Vroeghulp. Doen zij dit – of zelf, of omdat zij zijn doorverwezen – dan staat de vraag van de ouders centraal.

Breed kijken

Bij Integrale Vroeghulp komen het medische en sociale domein dus samen. “Binnen de zorg worden deze domeinen vaak apart beschouwd”, aldus Lindsay. “Op het moment dat die partijen met elkaar aan tafel zitten, kan

Lindsay van der Lee

Integrale Vroeghulp

Bij Integrale Vroeghulp werken verschillende organisaties samen die hulp bieden aan ouders van jonge kinderen met (een vermoeden van) ontwikkelingsproblemen. IVH wordt ingezet als er op meerdere vlakken zorgen zijn. Ouders worden ondersteund door een casemanager en krijgen advies van een multidisciplinair kernteam. Samen met de ouders wordt gekeken naar mogelijkheden voor passende ondersteuning. Door vroegsignalering en een goede en brede samenwerking krijgen kinderen zo snel mogelijk hulp, waardoor veel problemen en kosten voorkomen kunnen worden.

ding en dat vraagt om vakmanschap. De casemanager denkt met de ouders mee, is een vraagbaak en vormt voor hen een steunpilaar. "Juist door de inzet van zo'n casemanager als vast aanspreekpunt wordt Integrale Vroeghulp al jarenlang heel goed ontvangen door ouders."

Al 20 jaar succesvol

Dit jaar viert de regio Midden-Brabant een bijzonder jubileum: al 20 jaar lang werkt de samenwerkingsorganisatie met de IVH-interventie. Lindsay laat weten dat er alleen al in 2022, 257 kinderen tijdig voorzien zijn van de juiste hulp. "Wat wij hebben gezien is dat het hebben van één herkenbaar loket heel waardevol is. Vooral de sterke samenwerkingsverbanden en korte lijnen die bestaan met alle betrokken organisa-

er veel breder gekeken worden. Daarin zit de absolute kracht van Integrale Vroeghulp." Een traject begint altijd met vraagverheldering: waarbij hebben het kind maar ook de ouders hulp nodig? "De hulpvraag wordt vervolgens tijdens een centraal overleg voorgelegd aan het kernteam van experts die ieder vanuit de eigen discipline meekijken naar de problematiek. Het gaat om een zorgvuldig samengesteld team met lokale experts op elk vlak: een jeugd- of kinderrevalidatiearts, een logopedist, een kinderfysiotherapeut, een GZ-psycholoog en een professional met een achtergrond in het onderwijs. Daarmee voorkom je dat ouders met hun kind in allerlei losstaande trajecten tegelijk terecht komen."

Ouders praten mee

De brede blik is niet het enige aspect waar Lindsay en haar collega Marieke zo over te spreken zijn. "Het fijne aan

Integrale Vroeghulp is dat de ouders aansluiten bij dit overleg", vervolgt Lindsay. "Het maken van het plan voor het kind gaat dus altijd in directe samenspraak met de ouders." Zij merkt in dit verband op dat het niet altijd gemakkelijk is voor een ouder om zich kwetsbaar op te stellen door in het overleg de zorgen over hun kind uit te spreken. Integrale Vroeghulp biedt hen daarvoor echter een veilige plek. "Wij praten mét ouders in plaats van óver ouders."

Bij de vormgeving van het interventieprogramma is gekozen voor de inzet van een casemanager die de ouders op persoonlijke en betrokken wijze meeneemt in het proces. Hij of zij speelt een essentiële rol in de begelei-

Marieke Duif-Klessens

ties zijn hier debet aan. Deze zorgen ervoor dat de interventie al zolang een groot succes is. In de regio hebben we elf gemeenten waar Integrale Vroeghulp actief is. Daarbij werken we samen met meer dan vijftien partnerorganisaties. Naast het blijven verbinden met de partners, is doorontwikkeling voor ons een prioriteit."

Collectieve signalen

Een goede samenwerking zit voor coördinator Lindsay overigens niet alleen in de lijntjes met partners of gemeenten. "Vanuit Integrale Vroeghulp organiseren we ook meerdere keren per jaar ouderbijeenkomsten. Niet alleen om ouders op een laagdrempelige manier de mogelijkheid te geven elkaar te ontmoeten, maar ook om kennis op te doen over relevante thema's. Hiermee hopen we hen een plek van erkenning en herkenning te kunnen bieden."

Kernteamlid Marieke vult aan: "Door op al deze verschillende manieren in verbinding te staan met elkaar, hebben we in de afgelopen twee decennia veel collectieve signalen kunnen ophalen. Wij merken bijvoorbeeld dat wachtlijsten bij sommige instanties te ver oplopen en adresseren dat direct bij onze samenwerkingspartners en bij de desbetreffende gemeente. Hierdoor is Integrale Vroeghulp niet alleen een prachtig middel voor individuele casuïstiek, maar ook om te proberen veranderingen neer te leggen op de beleidstafel."

IVH-community

Kennis over en ervaringen met Integrale Vroeghulp worden gedeeld via de IVH Community op www.integralevroeghulp.nl. Hier is informatie te vinden voor professionals, gemeenten en ouders. Ook vind je hier een overzicht van alle regio's die werken met Integrale Vroeghulp.

'Het maken van een plan gaat altijd in directe samenspraak met de ouders'

Kostenbesparend

Ondanks het succes zijn er nog steeds twijfelende gemeenten. Marieke: "Sommige denken dat de inzet van interventies alleen maar meer druk op de zorg legt. Volstrekt onterecht. Het mooie aan IVH is juist dat er van de hulpvraag wordt uitgegaan. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat een probleem veel kleiner is dan het in eerste instantie leek te zijn. Of dat de hulpvraag snel wordt opgelost dankzij de tijdige signalering. De aanpak kan gemeenten dus juist ook op financieel vlak helpen."

Lindsay benadrukt nogmaals dat de vroegsignalering voor alle partijen van belang is. "77% van de kindjes die vorig jaar met hun ouders bij ons aanklopten waren tussen de 0 en 4 jaar oud. Het is van vitaal belang dat hulp op die kwetsbare leeftijd snel geboden kan worden. Ook voor gemeenten levert het enorm veel op als je direct de passende zorg kunt bieden. Dit zorgt ervoor dat je niet 'rond blijft diagnosticeren'. De insteek kan bovendien voorkomen dat de problematiek complexer wordt, waardoor er uiteindelijk meer specialistische zorg nodig is. Dit maakt dat IVH - naast dat het leed bespaart - kostenbesparend werkt."

Oproep

Arts M+G/jeugdgezondheid Marieke doet graag een oproep aan al haar collega's in het veld die (nog) niet met Integrale Vroeghulp werken. "Ik heb al die jaren mogen zien welke impact het kan hebben. Het is waardevol om als professional in de jeugdgezondheidszorg meer kennis op te doen over wat Integrale Vroeghulp inhoudt en wat het kan bieden in jouw regio. Kijk wat de mogelijkheden zijn binnen de gemeente waar je werkt. Doorverwijzen naar Integrale Vroeghulp betekent dat ouders en kind worden gehoord. Door dit vroeg signaleren en ingrijpen bieden we hen uitzicht op een betere toekomst. Ik geloof oprecht dat het dit doel is dat ons binnen de JGZ allemaal verbindt." ●

Joëlla Hendriks is werkzaam bij het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid op het thema Integrale Vroeghulp.

NCJ coördineert

De landelijke coördinatie van Integrale Vroeghulp ligt bij het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid (NCJ). Wil je weten hoe expertise voor het jonge kind (Integrale Vroeghulp) in jouw regio is georganiseerd of Integrale Vroeghulp zelf vormgeven? Neem dan contact op via www.NCJ.nl.

VROEG

informeert
en inspireert!

Vakblad Vroeg is hét kennisplatform voor professionals die werken met zwangeren en jonge kinderen en hun ouders. Paradepaardje is ons kwartaal-magazine VROEG.

Voor professionals die zorg verlenen aan zwangere vrouwen en kinderen van 0 tot 7 jaar biedt het VROEG-magazine een schat aan informatie. Tot onze doelgroep behoren IMH-specialisten, kinderartsen en-

psychologen, logopedisten, ergotherapeuten, fysiotherapeuten, JGZ-verpleegkundigen en medewerkers in de reguliere en medische kinderopvang.

Aanmelden

De prijs van een abonnement bedraagt in Nederland € 28,00 en in België € 31,00 per jaar. Je kunt je aanmelden via onze website. Ga naar vakbladvroeg.nl/abonneren of scan de QR-code.

vroeg